

[Else-Merete Ross.]

når jeg sagde, at det radikale venstre ikke var interesseret i at deltage, er det, fordi lovforslaget bliver henvist til retsudvalget, hvor vi har sådanne stabler af papirer, at jeg mener, dette forslag simpelt hen vil drukne. Og da dette forslag er noget af det, der optager mig mest af alt, vil jeg nødig have, at det skulle afgå ved en slags druknedød, og jeg tror altså ikke, vi når at stille så mange spørgsmål, medmindre jeg altså skal stille administrative spørgsmål, og det er jo i og for sig nemmere at gøre her eller gøre på en anden måde end via prostitutionen.

Kurt Brauer: Jeg har også forstået, at dette lovforslag vil blive foreslået henvist til retsudvalget, og jeg skal ikke forsøge at indlede en debat eller gå videre i en debat om, hvor forslaget rettelig hører hjemme. Det er mit håb, at vi engang kunne nå til betydelig flere faste udvalg, end vi har i dag. Og da jeg har det håb, har jeg også indvilliget i, at hvis mit forslag blev foreslået henvist til retsudvalget; jeg synes, det var det rigtige sted at anbringe det. Jeg tror dog nok, som jeg også sagde i min første tale, at det lidt arbejde, der skal gøres, lige så vel kan laves i retsudvalget, som det ville have kunnet laves i et særligt udvalg. For jeg er nemlig enig med fru Else-Merete Ross i, at vi kan ikke her indlede et dybtgående forskningsarbejde, hvor vi har daglange, energiske møder og den slags ting. Mit forslag har som eneste nye element en anden fremsættelsestale, og det er en glæde for mig at se, at den har inspireret til ministerens tale her i dag og naturligvis til de fire øvrige partiers indlæg om behovet for, at noget meget snart må ske.

Til slut blot en fornyet tak for modtagelsen og et håb om, at vi i sommerens løb må modtage det relevante materiale og få en virkelig tilbundsgående, forudgående offentlig debat om de forslag, ministeren formodentlig vil fremsætte i næste samling.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Det er i anledning af fru Else-Merete Ross' spørgsmål til mig om, hvorvidt jeg kunne tænke mig at være med til en ordning, hvor efter en tværfaglig gruppe, forstod jeg, måske af stipendiater, skulle være med til at forberede lovforslag. Nu skal man jo være

forsigtig med at afgive bindende løfter herfra, men jeg kan sige så meget, at jeg er i høj grad modtagelig for alle forslag, som kan fremme et fornuftigt reformarbejde på dette område. Vi har betrukket nye stier, og jeg kan nævne, at min forgænger startede det, synes jeg, prisværdige seminar, som blev afholdt i Snekkersten i juni i fjor. Det synes jeg daværende justitsminister Thestrup i høj grad havde ære af, og jeg kan nævne, at der i høj grad var tale om en tværfaglig gruppe. Jeg ved ikke, efter hvilke kriterier indbydelserne hertil var udsendt; at den var tværpolitisk, kan der i hvert fald ikke være tvivl om. Tværfaglig må den også have været, eftersom adskillige, som var ikke-jurister, deltog heri, men det er da i øvrigt svært at karakterisere denne meget store forsamling. Derimod er det ikke svært at karakterisere resultatet af arbejdet, for det var nemlig prisværdigt, og det var forbløffende at konstatere en så stor overensstemmelse i ønsket om en liberalisering af vores kriminallovgivning.

Så skal jeg kun sige, at med hensyn til arbejdsgangen her i folketinget skal jeg nok være mig for at blande mig i folketingets suverænitet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om byplaner (af Maigaard m. fl.).

(Lovforslaget (nr. 205) findes i tillæg A. sp. 3225, fremsættelsen i tidenden sp. 3652).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Boligministeren (Helge Nielsen): Det af SF fremsatte lovforslag kan ikke siges at være udtryk for nye ideer. Mit parti har selv

[Boligministeren.]

været med til at stille et tilsvarende forslag i forbindelse med behandlingen af forslaget til by- og landzonelov, ligesom det fremgår af socialdemokratiets 4 års program, at vi fortsat er indstillet på at gennemføre en bestemmelse om ekspropriation til boligformål.

Vi har allerede nu mulighed for at ekspropriere ikke alene til offentlige formål, men efter byplanlovens § 12 og byggelovens § 56 også til gennemførelse af bebyggelsesplaner, men vi savner hjemmel til i almindelighed at kunne ekspropriere jord til byggegrunde.

I det lovforslag om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål, som jeg fremsatte i begyndelsen af februar, er der for at kunne sikre de rekreative arealer en hjemmel til at ekspropriere arealer i landzone eller i et sommerhusområde, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at gennemføre en iværksat planlægning med dette formål.

Jeg skal fremhæve, at der med hensyn til de gældende ekspropriationsbestemmelser og det af regeringen fremsatte forslag er det tilfældet, at der tales om gennemførelse af en planlægning. Det af SF fremsatte forslag bygger tilsyneladende også først og fremmest på tanken herom. Man vil sikre, at der er den jord til rådighed, som er nødvendig for at kunne sikre, at en fastlagt plan også kan blive realiseret, men man bør efter min opfattelse også overveje, om dette i givet fald er tilstrækkeligt til at få en realitet ud af bestræbelserne for at få knæsat en offentlig jordpolitik, som ikke alene tilgodeser gennemførelsen af en bestemt konkret plan, men også giver vedkommende kommune en rådighed over så store arealer, at kommunen ved sin planlægning er ubundet af ejerforhold eller tilvejebringelse af konkrete og aktuelle planer knyttet til et bestemt byggeforetagende. Sådanne overvejelser kunne muligt føre til, at man også fik rådighed over arealer, der endnu ikke ved planlægning er udpeget til bestemte bebyggelsesformål. Spørgsmålet har ikke alene en retlig eller en juridisk side, men også en økonomisk, som må indgå i overvejelserne. For at en sådan omfattende aktiv jordpolitik skulle få en reel betydning for den kommende planlægning, for tidsfølgen af byens udbygning og for grundpriserne, ville kommunerne i givet fald skulle råde over betydelige midler, som

de kunne sætte i jord med forventninger om først at få udbytte på et langt senere tidspunkt.

I denne forbindelse skal det understreges, at jord i almindelighed ikke erhverves billigere ved ekspropriation end ved køb i det frie marked. En ekspropriationsbestemmelse alene løser derfor ikke problemerne omkring kommunernes aktive jordpolitik, men jeg er enig i, at de gældende bestemmelser i byplanlovens § 12 og i byggelovens § 56 om gennemførelse af planlægning ikke er tilstrækkelige til at løse alle situationer.

Endelig har disse komplicerede spørgsmål også en nær forbindelse med den nye boligpolitik, som jeg håber vi kan nå frem til. Jeg vil derfor henstille, at lovforslaget for at sikre sammenhængen mellem overvejelserne om boligpolitikken og planlægningslovreformen henvises til et udvalg med henblik på vedtagelse i næste samling i forbindelse med gennemførelsen af de foran nævnte reformer.

Auken: Jeg vil gerne om SFs forslag om at give kommunalbestyrelserne beføjelse til i forbindelse med gennemførelse af en byplan at ekspropriere de fornødne arealer, der i planen er afsat til boligbebyggelse, sige, ligesom boligministeren har sagt det, at socialdemokratiets principielle holdning er, at dette er et rigtigt og et nødvendigt forslag. Det fremgår alene af den omstændighed, at det er os selv, der i sin tid har fremsat et sådant forslag. SFs forslag, som det foreligger for folketinget, er identisk med det, som socialdemokratiet fremsatte som ændringsforslag til lovforslaget om byplaner i 1969. I begrundelsen for fremsættelsen af lovforslaget har forslagsstillerne også citeret meget udførligt fra den begrundelse, daværende medlem af tinget hr. Kaj Andresen gav for vores syn på dette. Det står også i socialdemokratiets 4 års program, og vi er altså helt enige med SF om dette lovforslag. Der er da også for længst i et land som Sverige skabt mulighed for, at kommunerne kan ekspropriere også til boligformål.

Boligministeren har derfor også her i salen bekræftet, at det er regeringens hensigt at medvirke til gennemførelsen af et tilsvarende forslag i næste samling, dog således at spørgsmålet om ekspropriation til boligformål ikke ses isoleret fra de andre problemer, der

[Auken.]

knytter sig til kommunernes muligheder for at føre det, ministeren kalder en aktiv jordpolitik. Ministeren henviste også til nødvendigheden af arealerhvervelser allerede inden fastlæggelsen af en plan og den store udfordring, dette vil stille kommunerne over for.

Vi er altså enige med socialistisk folkeparti om dette lovforslag. Alle planlægningshensyn taler for, at det er et rigtigt forslag, og at det skal gennemføres. Det er meningsløst, at man efter den nuværende § 12 i byplanloven kan ekspropriere til en lang række formål, men ikke til dette meget væsentlige formål at sikre gennemførelsen af boligbyggeri i overensstemmelse med en demokratisk vedtaget byplan, men vi ønsker samtidig at løse en række andre planlægningsproblemer, så vi kan få en helhed ud af den kommunale stedplanlægning.

Jeg tror i det hele taget, at værdien af ekspropriationsbestemmelsen navnlig ligger i den rent præventive virkning. En sådan ekspropriationsbestemmelse vil, som også erfaringerne i Sverige viser det, føre til, at der bliver bedre muligheder for køb af jord i fri handel, og det vil sige, at det vigtigste ved en sådan ekspropriationsbestemmelse faktisk er, at den eksisterer, for den vil i virkeligheden ved sin blotte eksistens opfylde det, der er formålet med den.

Jeg går i øvrigt ud fra, at forslaget om ekspropriationsadgang til boligformål til sin tid vil finde bred støtte her i folketinget. Ikke alene er socialdemokratiet og SF tilhængere, men det radikale venstre har også i sit arbejdsprogram fra 1969 „B for bedre“ side 20, punkt 9, sagt:

„I byplanloven gives kommuner ret til at ekspropriere jord — også til boligformål.“

Og den politik man vel gå ud fra stadig tegen det radikale venstre.

Når jeg nu alligevel citerer fra dette udmærkede program „B for bedre“ fra det radikale venstre, falder mit øje også på punkt 10, hvor det siges:

„Erstatning ved ekspropriationer gives efter jordens værdi i hidtidig anvendelse plus en erstatning for ulempe.“

Det synes jeg er nok så interessante synspunkter, som vel også fortjener at indgå i overvejelserne omkring disse problemer. Jeg kan altså tilsige vor velvillige medvirken til

at gennemføre dette lovforslag, så snart vi har haft lejlighed til at se det i sammenhæng med en række andre planlægningsproblemer, og så regner jeg med, at det bliver gennemført i næste samling.

Bendix: Jeg vil godt indlede med at konstatere, at vi nærmest er imod det lovforslag, der her er fremsat. Vi finder ligesom boligministeren og for den sags skyld også hr. Auken, at lovforslaget er løsrevet fra sin naturlige sammenhæng. Dette er et led i den almindelige planlægningslovgivning og bør derfor ses i sammenhæng med en række andre bestemmelser også i en række andre love, og derfor vil det være naturligt som sagt at lade det indgå i en mere samlet diskussion.

Udover dette punkt er det ikke så farlig meget, jeg er enig med boligministeren i. Boligministeren sagde i sine bemærkninger her indledningsvis nogle ting, som jeg egentlig godt allerede nu vil stille spørgsmål om. Ministeren sagde, at sådanne overvejelser, altså disse planlægningsovervejelser, kunne muligvis føre til, at man også fik rådighed over arealer, der endnu ikke ved planlægning var udpeget til bestemte bebyggelsesformål. Skal det forstås på den måde, at ministeren kan forestille sig, at vi skal lave en ekspropriationsadgang, som kan anvendes til at ekspropriere jord, som man endnu ikke har nogen konkret plan med? Er det sådan, det skal forstås? Det fremgår måske ikke ganske klart af de bemærkninger, ministeren kom med, men man kunne opfatte det på den måde. Jeg vil derfor gerne bede ministeren om at klare dette op.

Det første jeg sagde her, at vi finder, at dette lovforslag er løsrevet fra sin naturlige sammenhæng, kunne man måske nok tage lidt lettere på, hvis det var sådan, at man følte, at der var et virkelig akut behov for at få gennemført en sådan bestemmelse, som forslagsstillerne har foreslået. Men vi føler absolut ikke, at det er godtgjort, at der er noget sådant akut behov, og jeg må nok sige, at vi er faktisk hårdnakkede modstandere af ekspropriation for ekspropriationens egen skyld. Når vi prøver at se på den lovgivning, vi bare i denne folketingssamling har til behandling herinde, så ser vi ekspropriationsbestemmelser dukke op i en lang række sammenhænge, og vi føler be-

[Bendix.]

stemt ikke, at der altid er ført bevis for deres nødvendighed. Jeg vil her f. eks. henvisse til lovforslaget om sommerhuse og camping. I det pågældende lovforslags § 5, stk. 2, er der i realiteten indeholdt en ekspropriationsmulighed. Endvidere er der i § 7 i lovforslaget om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål indeholdt ekspropriationsbestemmelser. I lovforslaget om ekspropriation på Grønland, er der, hvad vi finder indlysende, da det er hele lovforslagets formål, en lang række forslag om ekspropriationsbestemmelser, og der er endvidere dér den skærpelse i forhold til, hvad vi kender her i Syddanmark, at man efter lovforslaget på Grønland skal kunne ekpropriere boliger til f. eks. boligformål. Det stiller vi os overordentlig skeptisk over for.

I øvrigt kunne jeg have lyst til at spørge justitsministeren — nu er justitsministeren gået, men så kan vi eventuelt i det udvalg, der bliver nedsat, stille spørgsmålet skriftligt til justitsministeren — hvad der egentlig ligger i de forskellige formuleringer af de forskellige ekspropriationsbestemmelser i lovgivningen. Der findes i lovgivningen flere forskellige formuleringer af ekspropriationsbestemmelserne. Nogle steder, det gælder f. eks. i lovforslaget om ekspropriation på Grønland, er der mulighed for ekspropriation, når almenvellet kræver det, hvorimod formuleringen i lovforslaget om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål og i byplanloven plus i det forslag, som vi her diskuterer, er den, at hvor det er af væsentlig betydning eller væsentlig interesse for det offentlige, skal der være mulighed for at ekpropriere. Det kunne være vældig interessant eventuelt med boligministerens hjælp at få justitsministeriet til at opregne i et katalog de forskellige formuleringer af ekspropriationsbestemmelser, vi har i dansk lovgivning, og dernæst få justitsministeriet til at foretage en bedømmelse af, om der i denne sproglige forskel, der findes fra lov til lov og fra paragraf til paragraf, gemmer sig nogen realitetsforskelle. Er det sådan, at visse formuleringer er mere snævre end andre formuleringer? Det må vist i første omgang være justitsministeriet, der skal prøve at belyse det for os.

Jeg mener i øvrigt, at vi i det udvalg, der nedsættes, må bede om i forbindelse med

dette lovforslag, at boligministeriet og boligministeren foretager en bedømmelse af de erfaringer, som har været indhøstet i den sidste 3 års periode med de planlægningslove, som blev vedtaget af KVR-regeringen i 1969. Dette forslag her skulle jo gå ud på at skærpe nogle af de planlægningsinstrumenter, som blev gennemført i 1969, og derfor vil det være naturligt at få boligministeren til at belyse, hvilke erfaringer man har med de planlægningsinstrumenter, som blev indført i 1969.

Vi erkender på den anden side, at der selvfølgelig er problemer, som har ført til, at dette lovforslag er fremkommet. Det er ikke sådan, at vi lukker øjnene for de vanskeligheder, som rent faktisk findes rundt omkring, dem er vi opmærksomme på, men vi har på den anden side ikke noget samlet overblik over, af hvilken størrelsesorden disse vanskeligheder er. Vi er klar over, at der i visse tilfælde kan være tale om, at den økonomisk set mest hensigtsmæssige byudvikling bliver bremsset ved, at nogle ejere absolut ikke er til at forhandle med. De af os, som har siddet i kommunalbestyrelser, ved på den anden side også, at som regel finder man en vej frem; det er absolut i undtagelsestilfælde, at der ikke viser sig at være en vej frem.

Jeg vil godt afslutningsvis sige, at vi erkender, at der her er et problem. Vi mener på den anden side, at der må foretages en undersøgelse af, hvilken størrelsesorden dette problem har, og endvidere, hvilke erfaringer boligministeriet mener man har med den lovgivning, som eksisterer. Og vi er så i øvrigt skeptiske over for det konkrete lovforslag, overordentlig skeptiske.

Guldberg: Jeg kan ikke på venstres vegne mobilisere megen sympati for dette lovforslag. Det er efter min mening enten baseret på et manglende kendskab til de faktiske forhold og de gældende ordninger eller, hvad der vel er mere sandsynligt og mere naturligt, udtryk for en grundopfattelse, som vi ikke deler. Jeg vil sige det på den måde, at hvis man har den grundopfattelse, at det er det offentlige og de af det offentlige etablerede organisationer, der bedst vil kunne løse problemerne omkring boligbyggeriet og det, der har forbindelse med boligbyggeriet, og mener, at det bør være en offentlig opgave,

[Guldberg.]

som man overhovedet ikke skal have det private erhvervsliv ind i, men som det offentlige selv skal dirigere, så er dette forslag en naturlig konsekvens. Det er imidlertid ikke venstres opfattelse, og den støtter vi bl. a. på, at hvis der er noget område af dansk erhvervsliv, hvor man i praksis har forsøgt en sådan fremgangsmåde, så er det vel på boligbyggeriets, og hvis der er noget område, hvor man klart har fået demonstreret, hvor umulige resultaterne bliver, når man fjerner konkurrencemomentet, er det på boligbyggeriets. Når man gør det til et offentligt eller halvoffentligt foretagende, mister man totalt kontrollen med omkostningerne, og så får man det resultat, vi har set. Hvis man synes, at det, vi har, er godt, eller at det kan udvikles til at blive godt, så kan man naturligvis godt anlægge det grundsynspunkt, som ligger bag dette lovforslag, og så kan man vel også komme til det resultat, at det var rimeligt, at de offentlige myndigheder blev udstyret med også denne beføjelse. Men som man kan forstå af det, jeg har sagt, er det altså ikke venstres opfattelse, at det er vejen frem.

Jeg har med interesse hørt boligministerens stilling til disse ting, og der er et par af hans bemærkninger, jeg er enig i. Jeg er enig med ham i, at man i denne forbindelse må understrege, at jord i almindelighed ikke erhverves billigere ved ekspropriation end ved køb i det frie marked. Jeg synes endda, det er et forsigtigt udtryk. Når man har prøvet for sine synders skyld at leve en lille smule indblandet i den magtfordrejning, der kan foregå allerede med den gældende lovgivning, kan man komme til det resultat, at skulle man endelig have ekspropriation til boligformål, burde det være obligatorisk. Den gældende planlægningslovgivning er i vidt omfang brugt som pressionsmiddel og i vidt omfang brugt til at gennemtvinge dispositioner, som kunne føre til og måske ikke helt sjældent har ført til, at private tvinges til at afstå deres egen bolig for at skaffe bolig til en anden. De er ude for en

pression, som i virkeligheden fører til, at man kan sige, at det bliver et for dem ringere resultat, end hvis de var dækket af en ekspropriationsbestemmelse og kunne kræve, at der foretoges ekspropriation. Dette sidste er næsten den eneste sympati for tanken, jeg kan finde frem til, og den er jo altså med det modsatte fortegn af, hvad forslaget tilsigter. Det er i forvejen sådan, at myndighederne gennem planlægningslovgivningen råder over en række midler, og jeg tror ikke, at hverken socialdemokratiet eller SF vil få megen tak ude omkring i befolkningen, hvis man går videre med denne tankegang. Jeg tror, at man har fornemmelsen af, at tvangsmidlerne hos myndighederne er rigeligt stærke, og at det ikke ligefrem er dem, man trænger til at få foreget.

Den anden af boligministerens bemærkninger, jeg er enig i er — det fremgår også af, hvad jeg har sagt her — at der er en meget nøje sammenhæng mellem, hvad man egentlig har forestillet sig med hensyn til den langsigtede boligpolitik og dette spørgsmål. For hvis den langsigtede boligpolitik skal præges af det, som socialdemokratiet og SF hidtil har været enige om og har gennemført, så er det måske meget konsekvent at tage denne bestemmelse med. Men så undrer jeg mig i og for sig over, at man nu pludselig bliver så blufærdig. Nu har vi haft en lang række boligspørgsmål, hvor vi har konstateret, at socialdemokratiet og socialistisk folkeparti er aldeles ligeglade med, hvad vi andre mener om tingene, de er fuldstændig ligeglade og interesserer sig overhovedet ikke for at gøre blot et forsøg på at skabe en vis bredde bag ved en fremtidig løsning. Hvis det virkelig er sådan, at der er et flertal her i tinget for at gennemføre denne bestemmelse, så forekommer det mig at være en lidt pauver undskyldning, at man vil vente, til den langsigtede løsning kommer. Hvorfor vil man det i dette tilfælde? Det har man ikke villet i alle de andre.

Jeg kan altså på venstres vegne ikke anbefale lovforslaget. Vi må naturligvis deltage i en behandling af det på normal måde,

[Guldberg.]

men vi venter ikke, at det vil være muligt at finde frem til noget, der går i en retning, som også vi vil kunne give tilslutning til.

Gunnar Jensen: Da mit partis ordfører, hr. Gunner Baunsgaard, ikke kan være til stede, skal jeg på mit partis vegne fremsætte vore betragtninger.

Det radikale venstre er enig i princippet om, at der skal være adgang til ekspropriation, når hensyn tages til en fornuftig byplanlægning. Det betyder, at vi også principielt er enige i kommunernes ret til ekspropriation af jord til boligformål, hvor byplanmæssige hensyn tilsiger dette.

Nu er vi da klar over, at det ikke løser alle problemer, og jeg kan sige, at for en gangs skyld kan jeg erklære mig enig med boligministeren i det meste af det, han har sagt. Han konkluderede, at en ekspropriationsbestemmelse alene ikke løser problemerne omkring kommunernes aktive jordpolitik.

En lovgivning på området nødvendiggør et meget grundigt udvalgsarbejde, og det må derfor tages som et udtryk for, at SF har tænkt mere på sit nært forestående landsmøde end på selve sagen, når lovforslaget først fremkommer nu her, kort tid før folketingssamlingen slutter.

Det radikale venstre tager gerne del i udvalgsarbejdet, og vi gør det også ud fra de forudsætninger, som står i vort program, som man har været så venlig at referere her i dag, og som vi naturligvis står ved. Men seriøse forhandlinger kræver tid, og når vi ved, hvor mange forslag der venter på at blive færdigbehandlet i denne samling, tvivler vi på, at lovforslaget har mulighed for at få en grundig behandling i denne samling, og forudser, at det må udskydes til næste år.

Ordføreren for forslagsstillerne (Maaigaard): Jeg ved ikke, om det er skik at sige tak for de pæne ord, der er faldet fra hr. Aukens side, delvis fra det radikale venstres side og også fra boligministerens side, men det vil jeg da starte med at gøre. Og så vil jeg i øvrigt sige to bemærkninger om baggrunden for lovforslaget.

Det ene er det jordproblem, som vort samfund har, og som er skabt ikke af fællesmarkedet, men af den udvikling, samfundet

har været inde i. Vi diskuterer vældig meget jordproblemerne og fællesmarkedet i sammenhæng, men jeg synes, at man i bedste fald kan sige om den kombination, at fællesmarkedsproblematikken kan forstærke vores jordproblem, men fællesmarkedsproblematikken har ikke skabt jordproblemet. Det var det ene.

Det andet er, at en jordpolitik — her er jeg enig med ministeren — kræver en bred indsats, altså en indsats over et meget bredt felt, for at kunne sadle op til at løse de problemer, som vi står overfor. Regeringen har imidlertid valgt at knytte, på besynderlig vis i og for sig, sin jordpolitik til markedsproblematikken, og det har egentlig undret mig, for jeg kunne forstå, hvis regeringen så gik hen og sagde: nu laver vi en jordpolitik, som sigter mod — det er morsomt at høre i disse meget europæiske tider — at sikre dansk jord på danske hænder. Men det har regeringen ikke gjort. Den er gået videre, men den er ikke gået vidt nok til at løse problemerne. Derfor synes jeg, at regeringens politik på mange måder i og for sig er et udtryk for, at man sætter sig mellem to stole. Man går videre, end en fællesmarkedslinje tilsiger, men man går ikke vidt nok til at løse problemerne.

Det, der er karakteristisk for en væsentlig side af regeringens politik, er hullerne i den jordpolitik, man arbejder med. Lad mig bare pege på, at byzoneproblematikken er ladet uomtalt, og at hele spørgsmålet om kapitalgevinster og jordprisstigninger, prisdannelsen på jord i det hele taget, heller ikke behandles.

Vi har gerne villet markere disse huller i regeringens forslag, og derfor har vi fremsat dette lovforslag om adgang til ekspropriation til boligformål, men vi er helt enige i, at det ikke er et sådant forslag alene, der kan danne, skal vi sige hovedkonstruktionen i en boligpolitik. Der må også sættes ind over for prisdannelsen, og der må også stilles penge til rådighed, det er jeg helt enig med ministeren i, og jeg må tage hans bemærkninger på dette felt som udtryk for, at vi vil kunne drøfte statens bolig- og byggefonds virksomhed i næste samling.

Så om ekspropriationsforslaget i øvrigt. Jeg opfatter det ikke sådan, at vi hermed proklamerer den røde revolution, at vi altså kan løse alle disse problemer, som vi står

[Maigaard.]

overfor, ved at ekspropriere os igennem problemerne. Det tror jeg på ingen måde. Jeg tror — og jeg tror, de fleste praktiske kommunalfolk vil give mig ret — at en ekspropriationsbestemmelse i denne sammenhæng er en god og praktisk bestemmelse, det er en hensigtsmæssig ting at have. Ikke fordi den skal bruges, hver gang man skal ud at købe jord, for det er rimeligt og rigtigt, at man, så langt man nu kan, prøver at forhandle sig til rette, men det er en god ting at have, hvis man ikke kan komme igennem i en planlægning. Det er sådan, vi tænker os forslaget, og det er i alt fald det, der har været sigtet med det fra vor side. Vi har fået pæne ord både fra boligministeren og fra hr. Auken. Vi har vel nærmest fået en slags tilsagn om, at noget i denne retning må kunne gennemføres i næste folketingsår, og det spørgsmål, man så stiller sig, er, hvor troligt et sådant tilsagn er. Jeg kan ikke lade være med at fremkomme med den lidt bitre bemærkning, at sådan som regeringen forholder sig f. eks. til markedsafsnitene i tiltrædelseserklæringen, stiller den selv et stort spørgsmålstegn ved sin trolighed, altså et generelt spørgsmålstegn ved værdien af de løfter, den giver. Men jeg vil alligevel sige, at vi vil tage de pæne bemærkninger, der er kommet fra boligministeren, vel ikke mindst fordi de kommer fra boligministeren, og føje til, at når boligministeren efterlyser en større sammenhæng for dette lovforslag, så er vi sådan set ikke uenige, men vi følger blot til, at dengang socialdemokratiet fremsatte forslaget, var det da ikke i en større sammenhæng, da kom det, sådan som jeg loyalt har refereret i fremsættelsen, som en jævnt hen isoleret foreteelse i 1969. Der var ikke tale om, at man skulle have denne sag ind i den store jordpolitiske sammenhæng, man kunne godt køre den fortrinsvis isoleret. Jeg deler derfor hr. Guldbergs undren over, med hr. Guldbergs ord, denne blufærdighed, regeringen viser. Men jeg holder mig altså så, og det må vi vel nøjsomt gøre, til boligministerens tale og glæder mig over et punkt i den, hvor der stilles en udvidelse af forslaget i udsigt. Jeg tillader mit at citere:

„ . . . men man bør efter min opfattelse også overveje, om dette i givet fald er tilstrækkeligt til at få en realitet ud af be-

stræbelserne for at få knæsat en offentlig jordpolitik, som ikke alene tilgodeser gennemførelsen af en bestemt konkret plan, men også giver vedkommende kommune en rådighed over så store arealer, at kommunen ved sin planlægning er ubundet af ejerforhold eller tilvejebringelse af konkrete aktuelle planer, knyttet til et bestemt byggeforetagende.“

Det er en udvidelse, som jeg vældig gerne vil forhandle om. Jeg synes, det er noget rimeligt og rigtigt, der her lægges op til.

VK-ordførerne var vældig forbeholdne. Hr. Bendix havde det med forslaget som præsten med synden: han var nærmest imod, og talte i øvrigt varmt om den hellige og ukrænkelige ejendomsret, og hr. Guldberg fik begået det kunststykke principielt at være imod ekspropriation og dog diskutere muligheden af en obligatorisk ekspropriation. Et sådant kunststykke har jeg svært ved at rumme i mit lille hoved, men jeg bemærkede det med megen interesse.

Jeg skal føje til over for hr. Guldberg, at uanset hans tyrkeretro på erhvervslivets muligheder for at løse problemerne, må han dog vel give os ret i, at en samfundsplanlægning ikke kan foretages af erhvervslivet. Det må være et offentligt anliggende, og det er det, lovforslaget er et led i.

I øvrigt undrede de borgerlige ordføreres indlæg mig, for sandheden er jo den, når vi skærer det overflødige fra og holder det sentimentale væk, at VK-partierne støtter en lovgivning — der er nævnt lovforslaget om sommerhuse og camping, der er nævnt lovforslaget om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål — som indeholder ekspropriationsbestemmelser. Jeg er ikke i tvivl om, at det skal ske med krummelurer og gesvejsninger, med varme taler imod, med ændringsforslag ved anden behandling osv. Men når vi skærer det overflødige fra, er det egentlige, borgerlige Danmark rykket i disse sager. Det viser praksis og det viser behandlingen i denne samling af boligministerens andre planlægningsforslag. Derfor kan jeg ikke forstå, at man nu pludselig viser denne skyhed, når man i realiteten har accepteret, at man i en anden sammenhæng kan støtte en lovgivning, som bygger på ekspropriationsbestemmelser. Det forekom mig egentlig naturligere at støtte ekspropriationsbestemmelser til boligformål end til fritidsformål,

[Maigaard.]

så jeg har lidt svært ved at se sammenhængen og logikken i VK-partiernes holdning på dette felt.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg vil blot gøre et par bemærkninger, først til hr. Bendix. Jeg vil meget gerne foranledige, at udvalget får de oplysninger om de forskellige former og de erfaringer, vi har vedrørende de ekspropriationsbestemmelser, som er gennemført. Så vidt jeg kan overskue det, er det gode erfaringer, og jeg mener ikke, at man i nogen forhold har misbrugt de bestemmelser, som folketinget mange gange i fuld enighed har besluttet om ekspropriation i de forskellige love.

Hr. Bendix spurgte mig, hvad der skulle forstås ved eventuel ekspropriation før planlægning. Jeg vil understrege, at jeg ikke er indstillet på at gennemføre ekspropriation for ekspropriationens skyld, men kun gøre det dér, hvor det er nødvendigt af hensyn til planlægning, eller hvor en behørig planlægning måske endnu ikke er vedtaget af en eller anden grund, men hvor man alligevel ser priserne blive skruet op i det område, planlægningen kan forventes at gå videre i. Jeg mener altså ikke, at man skal ekspropriere i blinde. Man skal blot gøre det i god tid, før det er for sent.

Til hr. Guldberg kun det ene, at jeg var lidt ked af hr. Guldbergs bemærkninger om, at planlægningslovgivningen presser noget igennem ved hjælp af magtfordrejning. Jeg vil godt spørge hr. Guldberg, hvad der egentlig tænkes på. Vi har mange muligheder for at kontrollere, at magtfordrejning i samfundet ikke sker, i hvert fald i al almindelighed; vi har ombudsmanden til at varetage det, og jeg synes også, at folketinget på en ganske udmærket måde sikrer, at der ikke sker magtfordrejning ved den slags lovgivning.

Til hr. Maigaard vil jeg sige: jeg erkender, at der er huller i jordlovgivningen, og det tror jeg også vi har drøftet på et tidligere tidspunkt. Det, vi har sagt, er, at de jordlovsforslag, vi har fremsat i denne folketingssamling, er EF-relevante, men vi har udtrykkelig givet tilsagn om, at vi i kommende samling vil stille forslag på dette og en række andre områder for både i jordlov-

givningen og i planlægningslovgivningen at få bedre styr på alle disse ting.

Jeg synes, hr. Maigaard helt åbent gjorde det klart, at blot ved at fremsætte dette forslag om ekspropriation til boligformål laves der ikke en jordlovgivning. Det er et enkelt lille hul, der ønskes stoppet, men der kan være en lang række andre tilfælde. Det viser hr. Maigaard også ved at sammenholde dette forslag med problemerne om statens bolig- og byggefond, som jo skulle finansiere nogle af disse ting.

Jeg vil også godt understrege, at jeg selv synes, at da socialdemokratiet i sin tid fremsatte dette forslag, var der en sammenhæng, fordi det blev fremsat i forbindelse med lovgivningen om by- og landzoner. Jeg mener, at der på det tidspunkt var en større sammenhæng i den jord- og planlægningslovgivning, der blev vedtaget.

Guldberg: Jeg vil gerne både i anledning af bemærkningerne fra hr. Maigaard og fra boligministeren lige præcisere noget af det, jeg var inde på.

Der er for os i venstre en meget afgørende forskel på, hvordan man anvender ekspropriation som det tvangsafståelsesmiddel, det faktisk er, om man anvender den til at tage en mands private ejendom fra ham, naturligvis mod fuld erstatning, for at anvende den til et offentligt formål, der må gå forud, eller om man anvender den til at tage en mands private ejendom fra ham for at give den til en anden. Det er jo det, man løber ind i med denne lovgivning, medmindre man vil sige, at boligbyggeri ikke længere er en privat sag, men en offentlig sag, at det er kommunen, staten eller nogle af de etablerede organisationer, der har med disse ting at gøre. I så fald erkender jeg, at man kan sige, at nu er det gjort til et offentligt formål, og så dækkes den almindelige betragtning, som kan ligge bag ved tvangsmidlerne. Men det har man altså ikke sagt endnu, og da vi ikke er tilhængere af det, kan vi naturligvis heller ikke være tilhængere af en sådan lovgivning. Der er en meget afgørende forskel.

Vi har også, som flere var inde på, en lovgivning om fritidsarealer og en række af den slags ting, hvor det ikke er til brug for den enkelte, noget skal etableres, men til brug

[Guldberg.]

for det offentlige, der påtager sig som led i planlægningen f. eks. at sørge for, at der er tilstrækkeligt med åbne arealer og fritidsarealer. Det er klart, at det er vi også tilhængere af i venstre. Men så er det, der normalt har været grundlaget for ekspropriation, jo også i orden, og derfor er der en væsentlig forskel.

Jeg kan stadig ikke få mig selv til at tro, at de midler, man har i planlægningen, ikke er stærke nok. Men de er selvfølgelig aldrig stærke nok til, at en offentlig myndighed kan gøre hvad som helst. Det bør de vel heller ikke være. I planlægningen kan man bestemme, hvad de pågældende arealer skal bruges til, og det er i og for sig tilstrækkeligt.

Jeg har fornemmelsen af, at man måske — også hr. Maigaard — noget lader sig præge af de forhold, man lever nærmest med, forholdene i Københavnsområdet. Nu kender jeg dem ikke nøjagtigt i dag, men jeg kan huske, at jeg for ca. en halv snes år siden havde fået den opgave at finde arealer i Københavnsområdet til nogle kollegier. Det var, da Kollegieselskabet af 1962 blev startet, og vi gjorde et stort arbejde for at prøve at finde noget. Men jeg kan garantere for, at dengang — og jeg tror det stadig gælder — var det således, at der i hele Københavnsområdet bogstavelig talt ikke fandtes nogen arealer til bebyggelse, som ikke var fast i hænderne på kommunerne eller de sociale boligselskaber. Således var det i 1962, og det har sikkert ikke ændret sig væsentligt til nu. Man kan jo gå ud og prøve selv. Hvis man vil det, vil man opdage, at man skal gå til kommunen; før har man ikke en chance.

Boligministeren nævnte, og det var også derfor, jeg tog ordet, dette synspunkt om magtfordrejning. Må jeg sige om det, at ministeren ved lige så godt som jeg, at i de tilfælde, hvor man kan konstatere det og bevise det, bliver der naturligvis grebet ind. Men det er jo ikke altid, at det er tilstrækkeligt. Jeg kan godt sige, at jeg selv som minister for offentlige arbejder er stødt på nogle sager, og dem kan man altså gøre noget ved. Jeg kan f. eks. nævne en om en vej fra Århus til Odder. Når man støder på den slags, kan man selvfølgelig sørge for, at der ikke sker misbrug. Men det, man så spørger sig selv om, er: hvor stor en procent opda-

gelse er der i det her? Hvor meget foregår der, som man ikke får fat i? Når man møder disse sager, betyder det altså, magtmidlerne er rigeligt stærke i forhold til den enkelte.

Jeg kunne også for nu at nævne et endnu ikke-forekommende eksempel, som jeg altså ikke vil kalde magtfordrejning fra denne talerstol — bl. a. af den grund, at jeg ikke ved, hvor langt det er kommet — opfordre boligministeren til at undersøge lidt nærmere, hvad det er, der foregår i forbindelse med egnsplanlægningen oppe omkring Karlebo kommune og en flyveplads deroppe. Det vil interessere mig, om boligministeren ville benytte denne anledning til at kigge lidt på det. Jeg har forstået, at der er nogle arealer dér, man gerne vil have lagt ud til flyveplads, og jeg har også forstået, at det er svært at finde ud af, hvorfor der skal være en flyveplads lige dér.

Det var bare for at give et eksempel. Jeg har ikke mere at føje til.

Auken: Jeg skal ikke forlænge en interessant debat om konkrete erfaringer med magtfordrejning, da jeg aldrig har været i en så magtfuld position, at jeg har kunnet overvære det pulserende liv bag kulisserne så direkte, som hr. Guldberg har haft mulighed for det.

Det eneste, jeg vil sige her i anden omgang, er, at dette forslag har jeg forstået at man er blevet enig om at henvise til boligudvalget. I virkeligheden er det kun en halv løsning. Vi burde her i folketinget have et udvalg, der kunne tage sig af alle planlægningsspørgsmål, alle jordlovsspørgsmål, således at hele jordlovgivningen, spørgsmålet om den fysiske planlægning og måske også anden form for langsigtet planlægning af denne brede karakter blev samlet i et fast udvalg her i folketinget. Selvfølgelig har dette forslag sammenhæng med boligpolitikken, i og med at der er tale om ekspropriation af arealer til boligformål, men ligeledes har ekspropriationer, f. eks. til veje, sammenhæng med trafikplanlægningen osv. osv. Der er altid, når vi taler om fysisk planlægning og jordlovgivning, en sammenhæng til andre områder. Men jeg synes, at området er blevet så stort og så væsentligt, at det kunne fortjene at få sit eget udvalg her i folketinget. Det vil sige, at jeg gerne vil henlede opmærksomheden på, at vi i forbindelse

[Auken.]

med den diskussion om den fysiske planlægnings udformning, vi skal have i næste samling, kommer frem til at nedsætte et sådant udvalg.

Så vil jeg lige sige til sidst, at jeg ikke helt forstår hr. Guldbergs bemærkninger om at tage en mands bolig og give den til en anden. Det er meget forenklet, jeg havde nær sagt 19. århundredes måde at stille problemerne op på. Det, der er tale om her, er ikke små mennesker med en enkelt bolig, der stiller sig i vejen. Det er helt andre og mere kontante interesser, der stiller sig i vejen for en fornuftig byudviklingsplanlægning. Det er dér, problemet ligger.

Må jeg sige til allersidst, at jeg ikke forstår, at hovedstadsområdet kan adskille sig så radikalt fra Århusområdet, som jeg selv kender til, at der i hovedstadsområdet kun er tale om jord, der tilhører enten kommunerne eller de sociale boligselskaber. I Århus, hvor man vel nok har en kommune, der har gennemført et af de mest langsigtede kommunale jordopkøb, er der dog stadig tale om meget store arealerhvervelser af private grundspekulanter, og jeg tror ikke, at dette problem ser så frygtelig meget anderledes ud i hovedstadsområdet. Når vi diskuterer disse ting, er det godt at bevare en vis realistisk forbindelse med omverdenen.

Bendix: Hr. Auken siger nok, at det, det drejer sig om her, ikke er små menneskers relativt små interesser. Det kan det godt blive. Det lovforslag, vi her diskuterer, er formuleret på en sådan måde, at det kan bruges både til stort og småt. Deri har man en væsentlig begrundelse for vores ængstelse.

Jeg vil godt konkretisere min ængstelse, og det var derfor, jeg stillede det spørgsmål til boligministeren, som jeg vil bede om på et senere tidspunkt at få videreekspereret til justitsministeren. Jeg er f. eks. ængstelig ved, at der i dette lovforslag står, „når det er af væsentlig betydning for det offentlige“. Hvad er „væsentlig“? „Væsentlig“ er et kolossal elastisk udtryk. Jeg er naturligvis klar over, at det udtryk eksisterer andre steder i lovgivningen i forbindelse med ekspropriationsbestemmelser; men det er ikke noget

særlig betryggende ord, det er ikke nogen særlig betryggende formulering.

Hr. Maigaard talte om mangelen på konsekvens i mit partis og for den sags skyld også andre partiers politik i forbindelse med de forskellige ekspropriationsbestemmelser. Jeg kan sige til hr. Maigaard, at de overdrevne bekymringer på vores vegne kan hr. Maigaard spare sig. Men nu er der jo en almindelig tilbøjelighed til en lidt skolemeisteragtig holdning fra hr. Maigaards side, så jeg forstår godt, hvorfor vi skulle have karakterer. Det er naturligt for hr. Maigaard at give andre karakterer.

Jeg har opfattet ministerens bemærkninger på den måde, at ministeren kunne bekræfte, at den formulering, jeg henviste til i mine første bemærkninger — det er det, der står ret højt på side 2 i ministerens skrevne manuskript — om, at der kunne være tale om også at ekspropriere dér, hvor der ikke foreligger nogen konkrete planer, betød, at det var en ekspropriationsbeføjelse, ministeren havde i tanken. Dertil må jeg sige, at det ængster os naturligvis, for hvis man vil til at ekspropriere dér, hvor der end ikke foreligger konkrete planer, men hvor man kan tænke sig på et senere tidspunkt at lave konkrete planer, er vi ude i anvendelse af ekspropriationsbestemmelser i sammenhænge, som fjerner sig temmelig væsentligt fra grundlovens formuleringer.

Sluttelig vil jeg bare lige præcisere, at det, jeg ville bede ministeren om, dels var en oversigt over de formuleringer, vi har i lovgivningen i forbindelse med ekspropriationsbestemmelser — der findes som sagt en række forskellige formuleringer — dels en oversigt over de erfaringer, som by- og landzoneloven, byplanloven osv. har givet anledning til at indhøste siden 1969 om disse loves hensigtsmæssighed som planlægningslove.

Ordføreren for forslagsstillerne (Maigaard): Må jeg først sige til boligministeren, som hævder, at regeringens jordlovsforslag er de EF-relevante, at hvis man forstår EF-relevans som, at dansk jord skal sikres på danske hænder, er regeringens politik ude over det EF-relevante, det er vistnok indiskutabelt; at det ikke er langt nok, er en anden snak.

[Maigaard.]

Den anden ting, ministeren taler om, er sammenhængen, eller det hr. Guldberg kalder blufærdigheden, i regeringens politik: i 1969 gennemførtes et forslag om by- og landzoner. Socialdemokratiet foreslog dengang, at by- og landzonelovgivningen skulle suppleres med en ekspropriationsbestemmelse; så var der sammenhæng. Vi fik by- og landzonelovgivningen. Vi fik ikke ekspropriationsbestemmelserne. Nu kommer vi med den sammenhæng, og så mangler der søreme sammenhæng igen. Jeg kan ikke se logikken i det.

Til hr. Guldberg er der vel kun det at sige, at hvis tingene lægges så principielt op, som hr. Guldberg gør, og ministeren kobler ekspropriationsbestemmelsen sammen med den langsigtede boligpolitik, hvilket jeg mener han gør ret i, så må vi vel efterhånden sige, at venstre ikke vil være med til en langsigtet boligpolitik.

Jeg er enig med hr. Auken i det ønskelige i, at der bliver skabt et planudvalg.

Jeg har kun et par bemærkninger til hr. Bendix. Hr. Bendix er bange for, at en bestemmelse som den, vi har foreslået, skal blive anvendt i stort som småt. Ja men sig mig lige: hvad anser hr. Bendix egentlig landets kommunalbestyrelser for? Tror hr. Bendix, at man ude omkring i kommunerne vil sætte hele apparatet i gang for at ekspropriere en kolonihave, en lille parcelhusgrund, eller hvad det nu kan være? Det er en opfattelse af kommunalbestyrelsernes holdning og det kommunale arbejde, som ikke normalt deles af konservative. Jeg mener, at de konservative, som har en vis kommunalerfaring, ikke ville komme med en så dristig bemærkning som den, hr. Bendix lagde frem.

Den anden ting, jeg vil bemærke er — det vil jeg godt sige netop til hr. Bendix — at jeg giver ikke karakterer. Det gør folk selv, når de har med mig at gøre, og således også hr. Bendix, som vil forsvare at støtte en lovgivning, som har en ekspropriationsbestemmelse til fritidsformål, men vender sig mod en, som arbejder med ekspropriationsbestemmelser til boligformål. Det er en karakteristisk prioritering.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg var glad for hr. Guldbergs neddæmpning af ta-

len om magtfordrejning. Jeg vil ikke på nogen måde påstå, at der er ikke nogen, der begår noget forkert her, lige så lidt som jeg vil påstå, at der ikke er nogen i dette land, der stjæler, selv om vi ved, at det er forbudt og også tager afstand fra det.

Jeg vil godt sige om de antydninger, der var om en flyveplads ved Karlebo kommune, at det, jeg kan fornemme ligger i denne sag, er vel, at egnsplanskitsen har antydnet noget med private lufthavne i dette område. Det er vel noget, der på et senere tidspunkt skal tages stilling til; det er ikke sket på nuværende tidspunkt. Jeg vil minde om, at det kunne også være, der var nogle, der blev overrasket, dengang Tune lufthavn lige pludselig dukkede op dernede. Men jeg ved ikke, om hr. Guldberg havde nogen indflydelse på det dengang. Den blev etableret i hr. Guldbergs ministertid, men det var måske afgjort før den tid.

Vi skal naturligvis passe på, at der ikke sker planlægning hen over hovedet på os i de forskellige tilfælde.

Må jeg sige til hr. Auken, at jeg synes, disse sager om planlægning er så store, at også jeg mener, at der bør skabes et fast udvalg i folketinget til at tage sig af disse ting. Vi var inde på det, da vi behandlede venstres forslag om by- og landzoneloven og planlægningslovgivningen for kort tid siden, hvor hr. Holger Hansen stillede mig det samme spørgsmål, og hvor jeg også svarede, at det var jeg helt indstillet på. Men jeg pegede på, at det er folketingets præsidium eller folketingets udvalg for forretningsordenen, der i samarbejde med folketingsgrupperne bestemmer, hvilke faste udvalg der skal oprettes. Det ligger helt uden for ministerens beføjelser, men jeg vil godt støtte tanken.

Må jeg sige til hr. Bendix, at i spørgsmålet om vort forhold til ekspropriation til boligformål vil jeg naturligvis vedstå det, jeg har sagt her fra talerstolen, men i principerne vil jeg henvise til, hvad statsministeren sagde i åbningstalen om særlige tilfælde. Særlige tilfælde kan altså være forskellige situationer. Men jeg vil understrege, at vi ikke ønsker ekspropriation for ekspropriationens skyld, men kun hvor der er et formål med det, som vi mener er rigtigt i forhold til den udvikling, som vi vel alle er enige om skal planlægges.

(Kort bemærkning)

Bendix: Lige den korte bemærkning til hr. Maigaard, at den lovgivning, hr. Maigaard henviste til, og hvor han hævdede, at vi støttede ekspropriationsbestemmelser, som bekendt ikke er vedtaget herinde endnu.

Videre har jeg den korte bemærkning til hr. Maigaard, at lovgivning, som gennemføres herinde, ikke hviler og principielt ikke bør hvile på nogen bedømmelse af, hvor gode eller dårlige landets kommunalbestyrelser er. Det er klart, at lovgivningen skal være formuleret så vidt muligt sådan, at den ikke lader sig misbruge i nogen som helst situation.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (From): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til boligudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 26. april, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om folkeafstemning vedrørende forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

3) *Spørgsmål til ministrene.*

Mødet hævet kl. 15.25.

87. møde.

Onsdag den 26. april kl. 10.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Medlem af folketinget Bilgrav-Nielsen har meddelt mig, at han ønsker til forsvarsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvad er årsagen til, at det overvejes permanent at underlægge den dansk-tyske Østersøflåde en tysk chef?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

(Lovforslaget (nr. 157) findes i tillæg A. sp. 3233, fremsættelsen i tidenden sp. 3629).

Anden næstformand (Hanne Budtz): Sammen med denne sag foretages den følgende på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om folkeafstemning vedrørende forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

(Lovforslaget (nr. 206) findes i tillæg A. sp. 7265, fremsættelsen i tidenden sp. 3746).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Poul Dalsager: Under den markedsdebat, folketinget havde den 16. december forrige år, gav jeg på forskellig vis udtryk for alvorren af de økonomiske konsekvenser, som det efter socialdemokratiets opfattelse vil medføre for Danmark at stå uden for det med England udvidede europæiske samarbejde.

Med Englands beslutning om medlemskab befinder vi os, som det så ofte er sagt, i en ny situation. Forholdene, som vi kender dem nu, eksisterer ikke efter den 1. januar 1973. Det, vi skal vælge imellem, er altså to nye situationer.